

Cito viert dit schooljaar het 50-jarig bestaan. Meer dan ooit zoekt Nederlands grootste kennisorganisatie op het gebied van toetsing verbinding met het onderwijsveld. Om prototypes te ontwikkelen bijvoorbeeld, innovatiethema's op te halen of de dialoog aan te gaan over passende toetsing. Cito vernieuwt en Van Twaalf tot Achttien belicht Cito's vijf innovatiethema's voor de komende jaren. Een van die thema's is 'Onderwijs op maat'. Aan het woord is Hendrik Straat, onderzoeker en themahouder bij Cito. Want waarom pakt Cito dit thema op? En wat hebben vo-scholen eraan?

Cito zoekt vernieuwende scholen

Werken aan oplossingen voor maatwerk in de klas

DOOR JUDITH VELDHUIZEN

Wij ondersteunen onderwijsprofessionals bij het vormgeven van onderwijs op maat, zo is de belofte die Cito doet bij het thema 'Onderwijs op maat'. Wat opvalt is de directe verwijzing naar de leraar en dagelijkse lespraktijk. 'We willen producten maken waar scholen behoefte aan hebben. En praktijkideeën die er al zijn meer waarde geven,' licht themahouder Hendrik Straat toe. 'Daarvoor zoeken we scholen om te leren, inspiratie op te doen, sfeer te proeven. Het is ons doel om prototypen te ontwikkelen, waarmee leraren direct kunnen werken aan onderwijs op maat. We komen graag in contact met leraren en scholen die willen vernieuwen.' En veel vo-scholen willen het anders, beter. In veel gevallen pakken ze het thema zelf op en gaan ze inventief aan de slag met projecten rondom formatief toetsen, differentiatie, digitalisering of coaching. Op de website van het project Leerling 2020 bijvoorbeeld delen ruim 200 scholen hun ideeën over het meer gepersonaliseerd aanbieden van onderwijs aan hun leerlingen. 'Maatwerk in de klas houdt vo-scholen bezig,' ziet Hendrik ook. 'Het is mooi om ermee aan de slag te gaan, maar ook complex. Neem alleen de vraag al hoe je je onderwijs moet inrichten. Moet het rooster om? Kun je nog vakgewijs lesgeven? Kun je nog wel voor de klas staan en je verhaal vertellen? Moet het platte klassikale, klassieke systeem rigoureuus de deur uit?'

Iets extra's erbovenop

Vernieuwende scholen laten zich door deze vragen gelukkig niet weerhouden. Hendrik: 'Ik zie in de praktijk veel interessante, nieuwe initiatieven ontstaan. In die ideeën zijn wij als Cito buitengewoon geïnteresseerd. Niet om die ideeën te kopiëren, maar om ze samen met leraren en leerlingen nog beter te maken. Het komt erop neer dat we als Cito een extra wetenschappelijk

element kunnen toevoegen dat het maatwerk voor leerlingen nog passender maakt.' Hoe die extra component eruit kan zien, verwoordt Hendrik als volgt: 'We zijn nu met een aantal scholen aan de slag en vinden dat samen in razend tempo uit. Soms brengen we onderwijskundige expertise in, of analyses die meer informatie opleveren. Maar het kan ook gaan om het ontwikkelen van ondersteunende technologie. Neem bijvoorbeeld de formatieve toetsen waarmee

Foto: Gijs Versteeg

scholen experimenteren. Waar docenten vaak uitstekende vragen bedenken, kunnen wij helpen door er een meetkundige component bovenop te zetten. Dat maakt een klein idee ineens wetenschappelijk onderbouwd. Het zorgt ervoor dat leerlingen en docenten met hun formatieve toetsen gefundeerd stappen kunnen zetten.'

Iedereen die het wil horen

Cito moet daarvoor op een aantal scholen wel wat hobbels overwinnen. Hendrik: 'Voor dit thema werken we het liefst samen met scholen die de status quo willen doorbreken. Daar zitten namelijk de echt spannende initiatieven. Helaas zit hier wel meteen de angel. Want onder vernieuwende scholen hebben we een conservatief imago.' Groot, saai, log, het zijn maar een paar woorden die vaak op Cito worden geplakt. Waarom zou je als school daar je onderwijs mee willen vernieuwen? Hendrik legt uit: 'Ik vertel iedereen die het wil horen dat Cito is veranderd. We zijn meer dan de partij van het ordenen en vergelijken. Het gaat niet om uitvinden wie er geschikt is voor het vmbo of vwo. Het draait erom dat leerlingen kunnen laten zien wat ze kunnen. Het gaat om inzicht geven in de naaste zone van ontwikkeling en hoe je als leraar het onderwijs daarop inricht. Dat heeft puur te maken met de manier waarop een kind individueel kan groeien.'

Maatwerk start bij formatief toetsen

Dit groeien kan op veel manieren. En dus kent maatwerk in de klas veel gezichten. Om uitdrukking te geven aan de veelomvattendheid van het thema, werkt Cito het uit langs drie lijnen: differentiatie & flexibilisering, formatief toetsen en gepersonaliseerd leren. 'Onderwijs op maat is een kapstok voor verschillende methoden,' vertelt Hendrik. 'Het is er in veel varianten, en in verschillende gradaties, passend bij de leerling en de docent. Uiteindelijk werk je toe naar eigenaarschap, naar zelfregulerend vermogen. Daarvoor moeten leerlingen kunnen reflecteren op hun eigen werk, opties kunnen afwegen en zelf de volgende stap zetten.' Hoe het proces ook plaatsvindt, het begint met formatief toetsen. Hendrik benadrukt: 'Formatief evalueren biedt docenten de

Klasse: gratis prototype om zelf te proberen!

Een mooi voorbeeld van een direct bruikbaar prototype voor het vo is Klasse. Het spel is aanknopingspunt voor het formatief toetsen van vaardigheden. In een spannende gameomgeving worden leerlingen uitgedaagd samen vragen op te lossen. Tegelijkertijd leren ze over actuele maatschappelijke thema's. Zo bevat het prototype opdrachten rondom de AVG en de noodzaak tot gegevensbescherming. Cito lanceerde Klasse op de NOT en ontwikkelt het nu door op diverse vo-scholen. Het prototype moet duidelijk maken of leerlingen via een game-based assessment daadwerkelijk inzicht kunnen krijgen in samenwerkingsvaardigheden. Hendrik benut Klasse om het formatief evalueren vorm te geven. 'Klasse is leuk om te spelen, maar ik wil er een leermoment van maken dat ook echt iets oplevert. Daarom ontwikkelen we een app waarmee leerlingen op hun eigen bijdrage en op die van elkaar kunnen reflecteren. Het gaat dan om vragen als: 'Wat was mijn bijdrage?', 'Wat kan ik verbeteren?' Het mooiste is om uiteindelijk ook progressie zichtbaar te maken. Zodat je naarmate je Klasse vaker speelt, ook ziet hoe je zelf (maar ook als team) groeit.'

Wil je Klasse samen met ons testen en je ervaringen delen? Download de materialen dan gratis via www.cito.nl/klasse. Je kunt meteen aan de slag.

feedback die ze nodig hebben om het onderwijs op af te stemmen. Dat betekent trouwens niet dat ik vind dat je in het vo nóg meer moet gaan toetsen. Leerlingen maken al zoveel SO's en proefwerken. Maar je kunt de toetsmomenten die er zijn, wel doelgerichter aanpakken. Vijf minuten aan het begin van de les zijn vaak al genoeg. Genoeg om leerlingen te vragen: 'Waar sta je nu?', 'Wat heb je nodig?'

Inspiratiesessies

Kleine vragen, kleine opdrachten. Voor Cito lijkt dat een hele nieuwe stap. 'Nou, dat valt mee,' aldus Hendrik. 'Sterker nog: wij snappen als geen ander dat wat je in examens doet, niet moet doen in formatieve toetsen, en andersom. Juist op basis van onze expertise kunnen we snel stappen zetten.' Anders omgaan met vragen, met statistische modellen, met rapportages. Hendrik en zijn collega-Cito-onderzoekers doen op dit moment praktijkervaring op. In het vo gebeurt dat bijvoorbeeld met het prototype Klasse (zie het kader). In het primair onderwijs lopen er projecten als Rijmkonijn. 'Een mooie start,' meent Hendrik, 'maar we zoeken nog meer scholen die ons willen inspireren. We komen graag in contact met scholen die hun visie op onderwijs op maat met ons willen delen en willen laten zien hoe ze het thema oppakken en invullen. Vervolgens helpen we graag om juist dat leuke idee te faciliteren, zodat er nóg meer mogelijk is.' ●

► Ga voor meer informatie naar www.cito.nl/kennis-en-innovatie.

Hendrik Straat (foto Peter Huizen)